

Izšla vsak dan razen sobot, nedelj in praznikov.
Issued daily except Saturdays, Sundays and Holidays

PROSVETA

GLASILO SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE

Uredniški in upravljalni prostori:
2657 South Lawndale Ave.
Office of Publication:
2657 South Lawndale Ave.
Telephone, Rockwell 4904

LETO: YEAR XXXVII Cena lista je \$6.00 Entered as second-class matter January 16, 1933, at the post-office at Chicago, Illinois, under the Act of Congress of March 3, 1879. CHICAGO 23, ILL., PONEDELJEK, 11. JUNIJA (JUNE 11), 1945 Subscription \$6.00 Yearly STEV.—NUMBER 113 Acceptance for mailing at special rate of postage provided for in section 1103, Act of Oct. 3, 1917, authorized on June 4, 1918.

Poveljniki zavezniških sil se sestali v Frankfurtu

Ruski maršal Žukov apeliral za enotnost.—Ameriška armada pognala ostanke japonskih divizij v trikot ozemlja na južni konici Okinawe. General MacArthur naznanil okupacijo Bayombonga, strateškega mesta v severnem delu Luzona. Bombni napadi na japonske mornarične in letalske baze.—Kitajske sile zabile zagozde v japonski koridor v južnovzhodni Aziji. Premier Suzuki priznal kritično situacijo

Frankfurt, Nemčija, 11. jun.—Ruski maršal Gregorij Žukov, ameriški general Dwight D. Eisenhower in britski feldmaršal Bernard Montgomery so se sestali v tem mestu in obnovili razgovore o usodi Nemčije. Prejšnji teden so konferirali v Berlinu.

Žukov, Eisenhower in Montgomery so člani zavezniške komisije za kontrolo Nemčije. V zvezi s sestankom med njimi so se vršile velike vojaške parade v Frankfurtu, kjer je glavni stan generala Eisenhowerja. Žukov je v svojem govoru apeliral na zavezniške za enotnost, ki naj bi bila garancija za preprečitev agresije v bodočnosti. Maršal je podelil Eisenhowerju in Montgomeryju sovjetski red zmage, najvišje rusko vojaško odlikovanje.

V času, ko so se vršile parade, je krožilo 1700 bojnih letal nad Frankfurtom.

Guam, 11. jun.—Ameriški letalci so ponovno bombardirali japonska mesta in industrijska središča. Bombe so padale na letalske tovarne v bližini Tokija, Jokohamo, Kasimaguaro in Sukagawo. Porušile so več objektov in zanele požare.

Drugi roji ameriških letal so metali bombe na Hamatsu, Nauruo in Nagojo. Skoro vsa letala so se srečno vrnila v svoje baze po izvršenih napadih.

Guam, 9. jun.—Deseta ameriška armada je potisnila ostanke japonske sile v trikot ozemlja na južni konici Okinawe, strateškega otoka, ki leži 325 milj od japonske celine. Pozicije japonskih sil so tarča topniškega bombardiranja in napadov iz zraka.

Admiral Chester W. Nimitz poroča, da Japonci drže manj kot 15 kvadratnih milj Okinawe, ki obsega 485 kvadratnih milj. Japonski letalci so napadli ameriške brodogradnje v bližini otoka in poškodovali dve ladji. Ameriški letalci so sestrelili 67 japonskih bojnih letal.

Prva divizija ameriških pomorščakov je prodrla do zapadnega obrežja Okinawe in zasedla važne pozicije na severni strani Itomana. Šesta divizija prodira naprej po polotoku Oroku in pričakuje se, da bo kmalu navezala stike s prvo divizijo.

Manila, Filipini, 9. jun.—Glavni stan generala Douglasa MacArthurja je naznanil okupacijo Bayombonga, strateškega mesta ob dolini Cagayan v severnem delu Luzona, največjega otoka Filipinske grupe. To mesto ima 12,000 prebivalcev.

Skozi Bayombong gre glavna cesta v dolino Cagayan, kjer so zbrane japonske sile. Ameriška pehotna divizija prodira po tej cesti v smeri Solana. Japonske čete so bile pognane z utrjenih pozicij v hribih na obeh straneh ceste. Operacije ameriških čet podpirajo bojna letala.

MacArthur je naznanil uspehe tudi v operacijah proti Japoncem na Mindanaoju, drugem največjem otoku Filipinske grupe. Ameriške čete so porazile Japonce v bitki pri Tagakpanu, mestu ob reki Taloni. Ostanke japonske divizije so bili pognani v hribe v severozapadnem delu otoka.

Čez 4000 Japoncev je padlo v bitkah z Američani pri Shinshu, japonski trdnjavi. Ameriške čete

Eksekucije hrvaških fašistov

Vojno sodišče izreklo obsodbo

Washington, D. C., 9. jun.—Jugoslovanska častniška agencija je naznanila eksekucijo dr. Nikolaja Mandića, predsednika bivše hrvaške fašistične vlade, in petih drugih fašistov.

Vojno sodišče v Zagrebu jih je obsodilo v smrt na obtožbo veleizdajstva in vojnih zločinov.

Poleg Mandića sta bila ustreljena Nikolaj Steinfel, vojni minister, in dr. Pavel Canki, notranji minister. Obešeni so bili dr. Milan Budak, zunanji minister, polkovnik Juco Rukavina in Ivan Vignjevič.

Arabci zahtevajo odpoklic čet

Sirijska vlada odslovila francoske uradnike

Kairo, Egipt, 9. jun.—Reprezentanti Arabske lige, ki zborujejo v tem mestu, so podprli zahtevo Sirije in Lebanona glede takojšnjega odpoklica francoskih čet, zaeno pa so poudarili, da bodo podvzeli potrebne korake proti francoski agresiji.

Deklaracija, sprejeta na zborovanju, pravi, da je Francija napadla Sirijo in Lebanon in vsled tega mora prevzeti odgovornost za pobijanje domačinov, uničevanje lastnine in vse druge izgube v obeh deželah. Deklaracija dalje pravi, "da navzočnost francoskih čet v Siriji in Lebanonu je kršenje suverenitete in neodvisnosti, kateri sta priznani. Čete so odgovorne za napetost med Francijo, Sirijo in Lebanonom, ki se lahko raztegne na druge arabske države."

Kakšne korake bo Arabska liga podvzela, deklaracija ne omenja. Možnost je, da bo zahtevala tudi odpoklic britskih čet iz Sirije in Lebanona.

Sirijska vlada se je odločila za prelom odnosov s Francijo. Odslovila je že francoske uradnike, tehnike in vojske. Pričakuje se, da bo odpravila tudi francoska sodišča.

Pariz, 9. jun.—Francoska vlada, katere predsednik je general Charles de Gaulle, je formalno povabila Ameriko, Veliko Britanijo, Rusijo in Kitajsko, naj pošljejo svoje reprezentante na konferenco, na kateri naj bi se vršile razprave o problemih na Srednjem vzhodu. Zadevna navodila so dobili francoski poselniki v Londonu, Washingtonu, Moskvi in Čungkingu.

Francoska vlada je ponovila obdolžitve, da so britske avtoritete provocirale izgrede v Siriji in Lebanonu, v katerih je bilo več sto ljudi ubitih in ranjenih. Francija je dobila mandat nad Sirijo in Lebanonom od Lige narodov po zaključeni prvi svetovni vojni.

Ali se bodo velesile odzvale povabilu francoske vlade, ni znano.

Aretacija poljskega častnika v Angliji

London, 9. jun.—Dr. Jan Jagodzinski, urednik Polpresssa, častniške agencije poljske vlade v Varšavi, je bil aretiran. Policija ga je po aretaciji izročila avtoritetam poljske ubežne vlade v Londonu. Velika Britanija in Amerika priznavata ubežno vlado, Rusija pa začasno vlado v Varšavi. Slednja je naznanila, da bo zahtevala takojšnjo osvoboditev Jagodzinskega.

Bivši holandski premier pride pred sodišče

London, 9. jun.—Holandska častniška agencija Aneta poroča, da bo prišel pred sodišče Dirk J. De Greer, predsednik holandske vlade v času nemške okupacije. On je obtožen sodelovanja z nacijsko okupacijsko silo.

JUGOSLOVAN-SKE ČETE BODO ZAPUSTILE TRST

London naznanil sklenitev dogovora z maršalom Titom

LUKA POD BRITSKO KONTROLO

London, 9. jun.—Krogi, ki imajo tesne zveze z zunanjim uradom, so naznanili sklenitev dogovora z maršalom Titom, ki je končal konflikt glede Trsta. Na podlagi dogovora bodo jugoslovanske čete apustile Trst in poslane v Gorico ter v ozadje linije, ki gre iz Trsta do avstrijske meje.

Britski feldmaršal Harold Alexander je dobil kontrolo nad vojaško vlado v Trstu, tržaško luko in železnico ter komunikacijami med Trstom in Avstrijo.

Polja, mornarična baza na konici Istrskega polotoka, je tudi prišla pod kontrolo britskega feldmaršala, okoliški kraji z Reko vred pa ostanejo pod jugoslovansko vojaško administracijo.

Detalji dogovora niso bili objavljeni, toda doznava se, da bo jugoslovanska brigada tvorila del okupacijske sile pod poveljstvom feldmaršala Alexandra. Titov predlog, naj protifašistični svet v Trstu obdrži civilno oblast, je bil zavrnjen.

Dogovor vsebujeata identični notli, kateri sta vladeli Velike Britanije in Amerike poslali v Belgrad, kjer je bil odobren z enim pridržkom: Jugoslovani so poudarili, naj pogoji dogovora ostanejo tajni, toda doznava se, da bodo objavljeni.

Tako se je končal konflikt, ki se je pričel, ko so jugoslovanske sile okupirale Trst. Trdi se, da je dogovor v skladu s tistim, katerega sta sklenila maršal Tito in feldmaršal Alexander v Belgradu v februarju tega leta.

Kongres sprejel denarni načrt

Sodelovanje v mednarodni ekonomiji

Washington, D. C., 9. jun.—Nižja kongresna zbornica je z ogromno večino sprejela denarni načrt in dogovore, osvojene na konferenci v Bretton Woodsu. Načrt določa ameriško udeležbo v upravljanju mednarodnega sklada in formiranju mednarodne banke za obnovo in razvoj. Sprejet je bil s 345 proti 18 glasovom.

Proti so glasovali le republikanski kongresniki, ki so znani kot izolacionisti. Načrt je bil po sprejetju poslan senatu, kjer bo, kakor vse kaže, tudi sprejet.

Načrt predvideva ustanovitev mednarodne banke za rekonstrukcijo s kapitalom \$9,100,000,000. Amerika bo prispevala v sklad banke \$3,175,000,000. Vključene države bodo dobile posojila od banke za financiranje povojne rehabilitacije.

Predsednik Truman in federalni zakladnik Morgenthau sta pozdravila akcijo kongresne zbornice. Truman je dejal, da je to dokaz, da bo kongres podpiral napore za ustanovitev svetovne mirovne organizacije.

Morgenthau je dejal, "da sprejetje načrta je korak v dobo mednarodne kooperacije, ki bo omogočila blaginjo vsem."

Domače vesti

Obiski

Chicago.—Glavni urad SNPJ so 7. junija obiskali: Frank in Mary Ermenc iz Milwaukeeja in Justine Gialusi iz St. Louisa, učiteljica tamkajšnjega pevskega zbora. Vsi so člani SNPJ.

Nov grob v Penni

Sygan, Pa.—Dne 5. junija je umrl Frank Pustovrh, član društva 6 SNPJ, rojen 16. junija 1878 v Poljanah nad Škofjo Loko. Bil je med najstarejšimi člani in je pristopil v društvo leta 1910. Zapušča ženo, dva sinova in hčer.

Padel v vojni

Etna, Pa.—Družina John Horvatin je bila obveščena, da je 6. apr. padel pri Okinawi njen sin P/O Rudolph J. Horvatin, ki je služil pri mornarici. Prvotno poročilo se je glasilo, da je pogrešan. Star je bil 21 let in poleg staršev zapušča dva brata, oba v vojni.

V bolnišnici

La Salle, Ill.—V bolnišnici se nahaja žena Louisa Kosema, ki se je morala podvreči operaciji.

Is Clevelanda

Cleveland.—Umrli je John Smerke, star 57 let in doma iz vasi Trbanski vrh, fara Čatež pri Zaplazu, odkoder je prišel v Cleveland pred 38 leti in bil član SDZ. Tukaj zapušča brata in dva bratranca, v starem kraju pa mater, dve sestri in dva brata.—Uradniki SDZ so dognali, da so roparji, ki so vlomili v glavni stan zveze v SND, ukradli okrog \$3000. Do glavne blaginje, kjer je bilo veliko več denarja in bondov, niso mogli priti.—Iz bolnišnice se je vrnila na svoj dom Mary Starman.

Is Milwaukeeja

Milwaukee.—Družina John Kegel iz West Allisa je bila obveščena, da je 5. maja umrl za poškodbami, dobljenimi v bojih na Okinawi, njen sin Pfc. Edward M. Kegel, star 19 let. Služil je pri marinah in bil je pred dvakrat ranjen. K vojakom je bil novembra 1943. Poleg staršev zapušča dva brata, oba v vojni (eden v Burmi) in štiri sestre.—Družina John Marinko je bila obveščena, da je bil njen sin Robert ranjen na otoku Iwo 10. marca. Njegov brat Jack je lani 16. jun. padel v Italiji, brat George pa služi v Alaski pri mornarici kot oficir.—Poročili so se: Joseph M. Valent in Adeline R. Hribar, Robert E. Haas in Vedam M. Sorčić, Harold W. Heckel in Lucille Bartel, Samuel F. Maniger in Mathilda Matzelle, Frank B. Lesjak in Helen Krell, Edward M. Oražen in Rosalie Mae Casey, George Lipovšek in Doris Sunich.

General Bradley dobil važno pozicijo

Načelnik administracije vojnih veteranov

Washington, D. C., 9. jun.—Predsednik Truman je imenoval generala O. N. Bradleyja, poveljnika dvajsete armadne grupe v Evropi, za načelnika administracije vojnih veteranov. On bo nasledil generala Franka T. Hinesa, ki je resigniral.

Na konferenci s častniki je Truman naznanil druga imenovanja. Za pomožnega poljedeljskega tajnika je bil imenovan John B. Hutson, za načelnika administracije prevlešne lastnine W. Stuart Symington, za načelnika federalnega delavskega odbora pa je bil imenovan Paul M. Herzog.

Truman je razkril, da se bo konferenca med njim, premierjem Churchillom in maršalom Stalinom vršila v prihodnjih 40 dneh. On se je izrekel tudi za zvišanje plače kongresnikom in senatorjem. Dejal je, da bi morala znašati od \$15,000 do \$25,000 na leto, zaeno pa je naglasil, da je proti reviziji mezne formule malega jekla. Ta prepoveduje zvišanje plače delav-

Zavezniški potopili 700 podmornic

Detalji operacij na Atlantiku razkriti

Washington, D. C., 9. jun.—Predsednik Truman in premier Churchill sta v svoji zadnji skupni izjavi o operacijah nemških podmornic razkrila, da so zavezniški potopili čez 700 nemških podmornic v teku borbe za kontrolo Atlantika.

Mornarični department je istočasno naznanil, da je ta faza evropske vojne zaključena. Zadnje nemške podmornice so v zavezniških rokah.

Da je bila bitka za kontrolo Atlantika težka, potrjuje skupna izjava Trumana in Churchilla. Izgube so bile velike v človeških življenjih in materialu. Ameriška mornarica je izgubila veliko število bojnih ladij, ki so spremljale parnike na poti iz Amerike v Anglijo. V operacijah proti nemškim podmornicam na Atlantiku so bila udeležena tudi bojna letala.

V prvih letih po izbruhu vojne so nemške podmornice potopile mnogo ladij in parnikov, v mesecih pred zaključitvijo vojne pa niso bile več nevarne.

Voditelji laboritorov napadli Churchilla

Volilna kampanja postaja vroča

London, 9. jun.—Trije voditelji delavske stranke so v svojih govorih napadli premierja Churchilla. Ti so Clement R. Attlee, Herbert Morrison in Ernest Bevin. Vsi so bili člani koalicijske vlade, ki je bila nedavno razpuščena.

Volilna kampanja je postala vroča. Slišajo se obdolžitve in protibodolžitve. Ernest Bevin, ki je bil delavski minister v koalicijski vladi, je dejal v svojem govoru v Yorkshiru, da mu je Churchill povedal, da ne bo mogel držati svoje pozicije več ko eno ali dve leti. "Ne razumem, zakaj hoče Churchill imeti torijsko vlado pet let," je rekel Bevin. "Churchill občeudujem kot voditelja v vojni, ne pa kot voščaka v ekonomiji in rekonstrukciji."

Attlee je v svojem govoru ponovno obdolžil Churchilla, da straši ljudstvo, da bo izgubilo prihranke, če zmaga delavska stranka pri volitvah. Očital mu je demagoštvo.

Morrison je na shodu v Londonu dejal, da delavska stranka noče, da bi Velika Britanija dobila ruski politični sistem, zaeno pa je naglasil, da je socializem rešil Sovjetsko unijo, ko jo je Hitler napadel. Socializem je omogočil povečanje produkcije. Toriji hočejo, da se Velika Britanija vrne v dobo med prvo in drugo svetovno vojno.

Collette se vrnil v Francijo

Pariz, 9. jun.—Paul Collette, ki je obstrlel Pierra Lavalala, predsednika lutkarske vlade v Vichyju, se je vrnil iz nemškega jetniškega taborišča v Francijo. On je streljal na Lavalala 25. avgusta 1. 1941. Na obravnavi je bil Collette obsojen v smrt, pozneje pa je bila kazen znižana na do smrtno ječo. Naciji so ga odpeljali v Nemčijo in držali v taborišču, dokler ga niso Rusi osvobodili.

cem za več ko petnajst odstotkov nad točko, ki je prevladovala v januarja 1. 1941.

Predsednik je omenil, da bodo restrikcije glede potovanja ostale v veljavi. On je tudi apeliral na ljudi, naj ne potujejo, ker so železnice že zdaj obremene in bodo še bolj, ko bodo prevažale vojske in vojni material v prihodnjih mesecih.

SPORAZUM NA KONFERENCI V SAN FRANCISCO

Sovjetska delegacija revidirala svoje stališče

GLAVNE OVIRE ODSTRANJENE

San Francisco, Cal., 9. jun.—V interesu udrditve zveze med petimi velesilami v povojni dobi je sovjetska delegacija na konferenci Združenih narodov revidirala svoje stališče in pristala na zahtevo ameriške delegacije glede svobodne diskuzije v svetovnem zaščitnem svetu. S tem je sovjetska delegacija ugodila prot rešitvi vprašanja, ki se tiče pravice vetiranja.

Zadnje zapreke, ki so ovirale napore delegacij držav v okviru Združenih narodov, so bile odstranjene. Zdaj je gotovo, da bo ustanovljena mednarodna organizacija za vzdrževanje in zaščito mira.

Dosego sporazuma je naznanil ameriški državni tajnik Edward R. Stettinius na seji članov vodilnega odbora konferenc. Nekaj minut prej je Andrej A. Gromyko, načelnik sovjetske delegacije, izjavil, da je maršal Stalin pristal na zahtevo, da nobena velesila ne sme dobiti pravice vetiranja zaključkov svetovnega sveta v konfliktih, ki bi ogrozili mir.

Zasluga, da je Stalin pristal na zahtevo, gre Harryju L. Hopkinsu, odposlancu predsednika Trumana v Moskvi. Stettinius je poslal Hopkinsu kablogram s pozivom, naj intervenira v sporu, ki je nastal zaradi ruskega tolmačenja volilne formule, ki je bila sprejeta na konferenci "velike trojice" v Moskvi na Krimu. Besedilo formule je sestavil pokojni predsednik Roosevelt in odobrila sta ga Stalin in premier Churchill. To bo vključeno v svetovni čarter v originalni obliki.

Gromyko je, ko je dobil nova navodila iz Moskve, naznanil, da je želja Rusije vzdrževanje prijateljstva in enotnosti z velesilami in da bo podpirala prizadevanja, katerih cilj je ustanovitev mednarodnega ustroja, ki naj bi izravnaval nastale konflikte in preprečil izbruh tretje svetovne vojne.

Unija odložila oklic stavke

Chicago, 9. jun.—Unija Ameriške delavske federacije, katere člani so, uposleni pri Peoples Gas Light & Coke Co., je odložila oklic stavke, ki je imela izbruhniti danes. James Fitzpatrick, poslovni agent unije, je dejal, da se bodo pogajanja z uradniki kompanije in reprezentanti vojnega delavskega odbora nadaljevala. Večina članov unije so se izrekli za oklic stavke.

Več cigaret za civiliste v dveh tednih

New York, 9. jun.—Joseph Callamia, predsednik organizacije Retail Tobacco Dealers of America, je naznanil, da bodo civilisti dobili več cigaret v prihodnjih dveh tednih. Na podlagi pregleda bo petnajst odstotkov več cigaret na razpolago civilistom, ker je armada znižala naložila.

Osvoboditev španskih političnih jetnikov

Madrid, Španija, 9. jun.—Dva tisoč političnih jetnikov, ki so bili obsojeni v zapor od 20 do 30 let po zaključeni civilni vojni, je bilo osvobojenih. Zadevno odredbo je izdal diktator Franco na podlagi sklepa članov svoje kabineta. V španskih ječah se nahaja še 50,000 političnih jetnikov.

Naročnina za Zdravne drave (laven Chicago) in Kanada \$6.00
na leto, \$3.00 za pol leta, \$1.50 za četrti leta; za Chicago in okolice
Cook Co. \$7.50 za celo leto, \$3.75 za pol leta; za inosemstvo \$9.00.
Subscription rates for the United States (except Chicago) and
Canada \$6.00 per year, Chicago and Cook County \$7.50 per year,
foreign countries \$9.00 per year.

Cene oglasov po dogovoru.—Kopirani dopisi in nenaročeni
članek se ne vračajo. Kopirani literarni vsebini (črtice, povesti,
drame, pesmi itd.) se vrnejo pošiljalca le v slučaju, če je priložil
poštno.

Advertising rates on agreement.—Manuscripts of communications
and unsolicited articles will not be returned. Other manuscripts,
such as stories, plays, poems, etc., will be returned to sender only
when accompanied by self-addressed and stamped envelope.

Naslov na vse, kar ima stik s listom:

PROSVETA

2657-59 So. Lawndale Ave., Chicago 23, Illinois

MEMBER OF THE FEDERATED PRESS

136

Datum v oklepaju na primer (June 30, 1945); poleg vašega imena
na naslovu pomeni, da vam je s tem datumom potekla naročnina. Pono-
vite jo pravočasno, da se vam list ne ustavi.

Konflikt v San Franciscu

Če bo konferenca združenih ali pravilnejše: razdruženih naro-
dov še kaj časa zborovala v San Franciscu, tedaj se ji bodo ljudje
privadili in izginile bodo vse iluzije, da bo zgradila res kakšno
organizacijo za svetovni mir. Te iluzije so sicer izginile skoraj na
vseh črti pri vseh, ki zasledujejo potek tega zborovanja, najbolj
menda pa med delegati samimi, in to predvsem med delegati malih
in srednjih narodov.

Vesti iz San Franciscu so že precej časa dokaj pesimistične.
Ameriška javnost je bila na splošno zelo navdušena za to konfe-
renco, ker je pričakovala od nje, da bo zgradila novo svetovno
organizacijo na trdnjeh tleh kot je bila zgrajena Liga narodov;
organizacijo, ki bo imela pogoje in moč, da bo s posredovanjem in
če potrebno tudi s kolektivno silo preprečila nove svetovne požare.

Želja je bila lepa, kakor so bili lepi govori predstavnikov raznih
delegacij, predvsem predstavnikov velesil na sejah prve dni zbor-
ovanja. Ampak želje so ena stvar, kakor tudi lepe besede, "real-
politika," ki je v današnjem času bolj znana kot "power politics"
ali politika sile, pa nekaj drugega. In ta politika ni nič drugačna
v San Franciscu kot je v Washingtonu, Londonu ali Moskvi.

In prav ta politika sile, za katero se skrivajo hegemonistični
cilji in interesi velesil, je kriva, da je zadnje tedne zelo izplahnelo
upanje ali iluzije v novo svetovno organizacijo. In to tudi med
delegati samimi. Avstralski zunanji minister Evatt je kot načel-
nik avstralske delegacije zadnje dni odprto posvaril velesile, ako
ne spremene svojih smernic, tedaj obstoji nevarnost, da bo ta ali
ona država združenih narodov odklonila čarter, sestavljen na tej
konferenci, ako bo v novi svetovni organizaciji videla le farso.

★ ★ ★

Vzrok, da je Evatt izgovoril te besede, je konflikt med velesila-
mi na eni strani in malimi in srednjimi silami na drugi strani gle-
de vprašanja veta. Velesile, predvsem Amerika in Rusija insi-
stirajo na absolutno svetovno pravico pri vseh spornih vprašanjih, ki
bi prišla pred vrhovni svet nove lige. To pomeni, da bi vrhovni
svet, v katerem bo koncentrirana vsa moč, ne mogel podvzeti nobe-
ne akcije, ako za predlog ne glasuje vseh pet velesil. Z drugo,
besedo to pomeni, da bi akcijo lahko preprečila vsaka izmed velike
petorice.

To vprašanje se je v San Franciscu še veliko bolj raztegnilo kot
se je glasila prva izjava ameriškega državnega departamenta po
jaltski konferenci glede tega vprašanja. Tisto izjavo so pred konfe-
renco na splošno vsi tolmačili v tem smislu, da bi ta ali ona
velesila lahko vetirala le sklep, ki bi določal bodisi ekonomske
sankcije ali oborožen nastop proti državi, ki bi bila obtožena na-
meravane ali fiktivne agresije.

Že to samo na sebi bi pomenilo, da bi svetovna organizacija ne
mogla preprečiti nobenega konflikta, ako bi bila na zatožni klopi
kaka izmed prizadetih velesil, da sploh ne govorimo o njih lutkar-
skih vladah, katerih bo v bodočem svetu še več kot jih je bilo pred
to vojno. Argument zagovornikov tega stališča je bil, ako se ka-
tera izmed velesil pripravi na, ali fiktivno vrže v agresijo, bi vojne
itak ne mogla preprečiti nobena svetovna organizacija.

Tolažili so se s tem, da bi že to veliko pomagalo, ako bi na sodni
stol vrhovnega sveta in svetovne javnosti lahko prišla vsaka vele-
sila, tudi Amerika ali Rusija, dve najmočnejši sili. Na podlagi
prvotne ameriške izjave glede svetovnega sporazuma med Roose-
veltom, Churchillom in Stalinom v Jalti so namreč smatrali, da ne
bo imela nobena velesila vetirati predhodne procedure ali sklepov,
v zvezi s preiskavo in obravnavo.

★ ★ ★

Ruska vlada zdaj pravi, da je ta interpretacija dotičnega jaltske-
ga sklepa—napačna. Zavzela je stališče, da vrhovni svet sploh ne
more podvzeti nobene preiskave, še manj pa obtožiti ali tirati na
zatožni klop kako državo brez soglasnega sklepa velike petorice.
Svoje stališče zagovarja z argumentom, da je svetovni mir—
nedeljiv.

Slednje je resnica. Ampak če bo vsaka izmed velike petorice
lahko vetirala korake za vzdrževanje svetovnega miru in za pre-
prečitev vojne, bo mir prav tako "deljiv" kot je bil v preteklosti,
kajti nad njim bo vedno visel Damoklejev meč.

Konkretno to pomeni, da bi nova organizacija ne imela niti toliko
moči kot jo je imela Liga narodov. V enakem "incidentu," do ka-
kršnega je zadnjič prišlo v Levantu, ko je francoska provizorična
vlada z orožjem nastopila proti Sirijcem in Lebanončanom, bi bila
svetovna organizacija brez vsake moči, kajti Francija bi gotovo
vetirala vsak sklep proti sebi. Enako bi storila v podobnem slu-
čaju tudi vsaka druga velesila. Interventirati bi ne mogla niti
nobena posamezna država, kakor so to v tem primeru storile Ru-
sija, Anglija in Amerika in ustavile pokolj v Levantu.

Vprašanje je, ako bo Rusija odstopila od tega svojega stališča
in se zadovoljila z originalno ameriško interpretacijo dotičnega
jaltskega zaključka. Toda v San Franciscu je upor tudi proti ame-
riškemu stališču—proti vsakemu vetu.

★ ★ ★

Potem, ko so bile napisane gornje vrstice, je Rusija modificirala
svoje stališče in pristala na ameriško interpretacijo te točke. Dru-
gega ji sploh ni kazalo, kajti ostale velesile bi šle preko nje in
predložile to točko z ameriško interpretacijo zbornici. Tako je
zopet—"soglasje" med velesilami. Toda Evatt, ki pravi, da ima
večina na svoji strani, napoveduje boj tudi proti tej točki.

Glasovi iz naselbin

PISMO IZ BOLGARIJE

Chicago, Ill.—Prejela sem pismo iz Bolgarije, ki ga je pisala moja sestra Stefanija Levec. Ona je bila učiteljica v Bol-
hinjski Bistrici, takoj po napadu Nemčije pa so jo nacisti izgnali v Srbijo. Oni izletniki SNPJ, ki so potovali po Jugoslaviji l. 1930, se je gotovo še spominjajo, ker je potovala z nami. Prav tako bo rojake zanimalo poročilo o našem očetu Mihailu Levcu in bratu Viktorju. Oba sta bivala Clevelandčana; Viktor je bil ustanovni član društva Lunder-Adamič, potem pa se je vrnil v domovino in bil ves čas v prvi svetovni vojni.

Pismo je datirano 15. marca 1945 v Aitosu, Bolgarija, in se glasi:

"Predragi mi:
Pišem z veliko željo, da Vas to pismo najde preko Rusije in Azije, kjer bo potovalo. Ker se sedaj nahajamo na osvobodeni zemlji, upam, da se mi bo želja izpolnila.

Zdravi in živi smo vsi, kar jih vi poznate. Oče in Viktor sta zdrava in prav tako vsi sorodniki v Ljubljani; samo za Mihaela in Borisa nič ne vemo. Boris je bil takoj po napadu poslan v Nemčijo na presilno delo. Vse to je veljalo do septembra 1944—od takrat pa smo bili ločeni od Slovenije in nismo prejeli nobenih vestí, namreč odkar so Nemci zavzeli po kapitulaciji Italije Ljubljano.

Ernest se nahaja v nemškem ujetništvu v Dachauju. Ko se je vrnil iz italijanskega ujetništva, je bil nekaj mesecev v Ljubljani, potem pa je moral iti zopet na žalostno pot.

Povedati bi vam imela toliko, da bi vzelo nekoliko dni in noči, da bi se vse pogovorili, zato naj omenim le glavne dogodke: Valoveva mama in hčerka sta bili tudi izgnani; sedaj živita pri Erni, kakor tudi jaz, njen sin in naš Mihel. Dne 17. aprila smo bili bombardirani v Belgradu.

Hiša je bila do tal porušena, mi pa smo k sreči ušli in ostali vsi pri življenju. Pa tudi ona hiša, kamor smo se skrili v klet, je bila istočasno bombardirana kakor naša. K sreči se je prvi moment porušilo samo pol stavbe. Eden je bil ubit in nekaj oseb ranjenih. Potem smo živeli še sedem dni na nekem hlevu v okolici Belgrada, da smo se živčno odpočili, nato pa krenili preko Save v Staro Pazovo. Tam smo živeli vsi v prav majhnem stanovanju; bilo nas je sedem po številu. Tudi Martina je bila tam, ker je bila radi političnih vzrokov izgnana iz Zemuna. Bila je več mesecev zaprta; veliko je trpela v teh strašnih razme-
rah. Potem pa sta oba šla v šume med partizane. Janez pa se je nahajal nekje na Madžarskem, po mojem mnenju pri Blatnem jezeru. Iskali smo ga, a ga nismo našli. Tako je še mladi, a je že veliko hudega pre-
stal in videl strašne reči. Poslednjič je pisal novembra 1944.

Martina je hrabra partizanka in po osvoboditvi se nahaja v Novem Sadu, prej pa je bil njen dom Fruška gora. Obiskala je nas nekajkrat in to ji sedaj vse

prav pride. Strašni so bili dne-
vi, ko sta odšla v gore. Mi smo bili vsak dan pripravljeni, da nas aretirajo in vse postrele in dostikrat nam je bilo žal, zakaj nas ni bomba pogodila in bilo bi konec našega trpljenja.

Belgrad je veliko trpel; poru-
šena so privatna in državna poslopja. Mene je mesec dni tako strašno srce bolelo za vsem tem, kar mi je propadlo. Po-
tem pa smo se tešili s humor-
jem in preboleli smo vse. Er-
novo stanovanje je bilo uničeno; rešili smo samo tisto, kar smo mogli na rokah odnesti v zad-
njem momentu. Jaz sem od-
nesla plašč, nekaj zimske oble-
ke in čevlje na nogah, vse dru-
go pa je šlo v grob. Vsi, ki ni-
so zbežali iz hiše, pet po šte-
vilu, so mrtvi. Letne obleke in
perila nimam, le dobro, da po-
leti ni treba dosti obleke. Dra-
ginja je zelo velika, Belgrad ni-
ma drv, lačen pa ni, seve, ka-
kor so družinske razmere.

Slokarjeva Milka iz Domžal
je pri nas v Dobu od spomladi
od l. 1944. Bili so vsi trije iz-
gnani in Milka in mati sta se
vrnili k nam. To mi je v ve-
liko tolažbo, da očetu dela dru-
bo in opravlja hišna dela. Šo-
le, društveni domovi, gradovi v
kamniškem okraju so vsi v raz-
valinah.

Paderjev Miha je padel. Ve-
liko ljudi iz Doba in okolice je
bilo postreljenih. Tudi sedaj
veliko trpe in mi komaj čaka-
mo, da se vojna pomakne proti
severu in da dočakajo tudi oni
osvobodjenje, nakar se bomo tu-
di mi povrnilo domov. O Ale-
ševih nič ne vem. V Kostanje-
vici so se vršile lokalne borbe.

Jaz sem od 1. februarja 1944
v Bolgariji. Jugoslavija je po-
slala 10,000 jugoslovanske dece
sem na odhidi, da razbremenijo
svojo zemljo, ker nima prevo-
znih sredstev in zato, da se otru-
ci živčno odpočijejo, da pozabi-
jo vse, kas so videli in slišali—
strašne in grozne stvari.

Tu je lepo; svobodno se gib-
ljamo in med svojimi smo. Bol-
gari so nas sprejeli po bratsko
in nudijo nam vse, kar imajo.
Prvi smo mi in potem šele do-
mačini.

Duše so nam vriskale, ko so
prišli Rusi—imajo široko zemljo
in veliko čustveno dušo.

Aitos je 30 km od Burgasu ob
Črnem morju. Moj naslov: Ste-
fani Levec, Dom jugoslovanske
dece, Aitos pri Burgasu,
Bolgarija. Ostajem Vaša vdana
Stefanija.

To pismo jasno priča o trplje-
nju našega naroda, ki ga je
vojna razkropila po tujih deže-
lah. Naši bratje in sestre potre-
bujejo pomoči, zato je naša
dolžnost, da jim pomagamo.

Minka Aleš.

PODRUŽNICA 106 SANS

Euclid, O.—Po zmagi zavez-
nikov nad Nemčijo in Italijo,
smo pričakovali, da bodo dobili
mali narodi priliko za mirni raz-
voj po demokratičnih načelih in
v smislu Atlantskega čarterja,
kateri jim jamči pravico samo-
odločevanja. Pa smo se teme-
ljiito vrezali, kajti računali nismo
na imperialistično in kramarsko

politiko Anglije, ki hoče kontro-
lirati evropsko politiko, da si s
tem zaglasi pravo plovbo za
svojo trgovsko mornarico.

Med važno morskot pot spada
tudi Jadransko morje z moder-
nim tržaškim pristaniščem, ki je
jugoslovansko po svoji zemlje-
pisni legi, zaledju in tradiciji.
Trst in Primorje je po vroči bit-
ki zasedla jugoslovanska arma-
da. Pa so prišli Angleži in ošab-
no ukazali Titu, naj se pobere
za svoje meje. Ampak Tito ni
letošnji zajec in najbrž sumi, da
bi z njegovim odhodom odšel po
gobe tudi Trst in Primorje. Za-
to je v vpludnem tonu povedal
vsemogočnemu Johnu Bullu, da
bo ostal, pa naj se zgodi kar ho-
če. In ker zviti Johnny ve, da
ima Tito na svoji strani strica
Jožeta, se je lepo potuhnil. Am-
pak položaj je še vedno napet
in Angleži spletarijo naprej ne
samo v Primorju, temveč tudi
na Poljskem in drugod.

SANS in ZOJSA sta z ozirom
na primorsko vprašanje odposla-
la že več resolucij na pristojna
mesta. Učinkovit je bil tudi
Adamičev članek v listu PM.
Toda v primeri z italijansko pro-
pagando in z vplivnimi prijate-
li, ki jih imajo v našem držav-
nem oddelku, bo treba podvzeti
še mnogo korakov, da se "omeh-
čajo" razni kolonariji, poročevalci
in radio-komentatorji, ki us-
tvarjajo ameriško javno mnenje
o evropskih zadevah.

Jugoslovanska naselbina v
Clevelandu je v tem oziru že
podvela važen korak v obliki
ogromnega shoda, ki se bo vršil
v nedeljo, dne 17. junija, ob treh
popoldne v Slovenskem narod-
nem domu na St. Clair ave. Shod
se bo vršil pod pokroviteljstvom
Združenega odbora cleveland-
skih Jugoslovancev. Namen tega
shoda je dvojen. Prvič: da se in-
formira ameriška javnost, odnos-
no navzoči poročevalci o resni-
nem stanju tržaškega problema,
o zgodovinskih podatkih in o
upravičenih zahtevah Slovencev
do primorskega ozemlja. Drugič:
tega dne bomo praznovali zma-
go zaveznikov nad nemškim in
italijanskim fašizmom. V odbo-
ro so zastopani: Slovenci, Srbi,
Hrvatje in Macedonci, ne ozi-
raje se na stranko ali versko prepri-
čanje. Na vzporedno bodo promi-
nentni jugoslovanski in ameri-
ški govorniki. Glavni govornik
bo pa član jugoslovanske dele-
gacije iz San Franciscu. V pro-
gram bodo vključene tudi glas-
bene in muzikalne točke. V sled-
važnosti tega shoda, toplo pri-
poročamo, da se ga udeležite vsi
Slovenci!

Slovenski dan

Od strani SANSovih podruž-
nic, JPO-SS in PS, se vršijo ve-
like priprave za takozvani Slo-
venski dan, ki se bo vršil dne 8.
julija pa vrtu Slovenskega druš-
tvenega doma v Euclidu, O. To
ne bo običajni piknik, temveč
narodna manifestacija v korist
pomoči našim bratom v domo-
vini in obenem spominska pro-
slava v počast hrabri jugoslovans-
ki vojski. Na programu bodo
dobri govorniki iz Amerike in
Jugoslavije, kot tudi skupni pev-
ski zbori. Dalje se bo vršilo žre-
banje krasnih dobrot, katere
nabirajo naše pridne ženske pri
trgovcih in obrtnikih.

Pripravki

Za takojšnjo pomoč rojakom v
domovini in za članarino SAN-

Sa so za mesec maj prispevala
sledeča društva in posamezniki
pri naši podružnici:

Klub Ljubljana (ponovno) \$25.
Nabiralna pola—Ahacij Prezel.
Po \$5: Mary Prezel, John Ulo-
gar in John Hribar. Frances
Mezget je nabrala vsoto \$19.
Frank Tegel je nabral \$5.50. Ena
oseba plačala manjšo vsoto za
članarino. Skupaj \$66.50. Hvala
zavednim darovalcem!

Na glavni urad smo meseca
maja poslali kar cel tisočak, kar
znaša skupno za takojšnjo po-
moč do sedaj \$2,300. S tem pa
seveda delo še ni končano, tem-
več bo treba podvojiti napor za
zbiranje prispevkov, ker potre-
ba v Sloveniji je ogromna. Upa-
mo, da se bodo naša društva,
trgovci in posamezniki še nade-
ležno tako radodarno odzvali za
križano Slovenijo, kot so se do
sedaj.

Frank Česen, tajnik.

NEKAJ SPOMINOV

Cleveland, O.—Ko sem pred
nekaj tedni pisal, da je Ivan Mo-
lek nosil lestvo v šolo in splezal
v višje šole, sem stvar posnel po
burki "Why did Morran carry a
ladder to church?" Odgovor je:
"Because there was a high
mass!"

V Metliki, kjer je prejšnji u-
rednik Prosvete pohajal v šolo,
niso tedaj imeli takozvane sred-
nje šole, kakor smo jo imeli v
Krškem.

V našem mestu na ulici Mus-
koka živi Nick Guštin, ki je do-
ma iz Križevske vasi in je po-
hajal v šolo menda ob istem ča-
su kot Ivan. Povedal mi je, da
so tedaj imeli v Metliki štiri-
razrednico. Nemščino so pouča-
vali že v tretjem razredu, kdor
pa je plačal še posebno šolnino,
je dobival pouk po rednih šolskih
urah. Tudi pri nas v Leskovcu
je poučeval učitelj nemščino
trikrat na teden za 4 krole let-
no.

Ivan je torej hodil v metliško
ljudsko šolo pet let, kjer se je
naučil pisati slovensko in nem-
ško ter osnovna pravila slovni-
ke, računstva, zgodovine, zem-
ljepisja in tudi krščanskega na-
uka, ki pa ni padel na rodovitno
bučo. Sicer pa to nima dosti
pomena. Naj je šola še tako
krasno poslopje in se lahko ime-
nuje gimnazija ali pa univerza,
učence se mora sam potruditi,
če se hoče kaj naučiti.

Ivan Molek je imel veselje do
pisanja in tako se je s trudom
izobraževal, dočim imamo mno-
go takih, ki imajo veselje le do
bare in jim prično funkcionira-
ti možgani šele tedaj, ko so oka-
jeni—prmejšarji...

Molkova praktična šola se je
pričela 1. maja l. 1905, pred 40
leti, ko je v Calumetu, Mich.,
nastopil svojo prvo službo pri
tedniku Glasnik.

Prej ko o tem nadaljujem, se
moram povrniti k našemu Nicku
Guštinu, ki je tudi star naselje-
nec. On je prišel v Ameriko
l. 1898, in sicer v Steelton, Pa.
Če se ne motim, je tja najprvo
prišel tudi Ivan Molek. Nick
mi je povedal, da je Molek do-
ma iz Slanme vasi, ki je zelo
čedna vas. Sosedne vasi so Dra-
žice, ki imajo farno cerkev in
šolo, vas Čurili, Zvirkov vrh,
Boldraž in Rosalince ali Tri fa-
re. Nickova žena Mary pa je bila
rojena na Starem trgu ob Kolpi.
Poznana sta tudi v Kansas City-
ju, sedaj pa živita na Muskoka
ave., Cleveland, O.

"Kako pa ti poznaš Molk?"
me je vprašal rojak. Povedal
sem mu, da sem delal v premo-
govniku v Moon Runu, Pa., me-
seca marca l. 1909 pa sem slišal
prislovico "young men should
go West" in šel sem. Nisem pa
imel dovolj denarja, da bi se
peljal naprej od Chicaga v Mon-
tano in državo Washington, ka-
mor sem nameraval, zato mi ni
kazalo drugega kot poiskati Cen-
ter ave., kjer je imel takrat svoj
sedez "možganski trst" našega
naroda. Tam so imeli salune
Martin Potokar, Čeh, Košiček in
Frank Mladič. Sedaj ima men-
da salun na tisti ulici, ki so ji
spremenili ime in se imenuje
Racine ave., še samo Košiček.

Ko sem se udomačil in dobil
delo, sem se ustavil pri moji
nepozabni prijateljici pokojni
Ani Mladič in Franku Mladiču.
Tam je bila gostilna in v njo
so zahajali naši narodni možje
in debatirali o raznih problemih.
Pokojnega Jožeta Zavrtnika sem
tako spoznal po njegovi ostrini,
s katero je govoril o socialni
demokraciji. Kogar nisem poz-
nal, sem vprašal Anko, da mi
je povedala, kdo je. "Vidiš, tisti
je pa Molek," je dejala in mi

ga pokazala. "Kdo pa je on?"
sem jo vprašal. Povedala mi je,
da je bil urednik Glasla Svobode.
Od tedaj sem ga imel na
muhi.

Zgodilo pa se je še nekaj dru-
gega, kar je on menda pozabil,
jaz pa nisem. "Vidiš, ta je pa
Aleš," je dejala Anka in po-
kazala rdečeličnega fanta. "On
je Gorenjec in je prišel iz pre-
mogarske naselbine." In tako
sem spoznal Aleša, zagovornika
socialne demokracije. To je bi-
lo menda meseca maja l. 1910.
Aleš tudi ni leste nosil v šolo
in tako sva se spoznala ter čes-
krat vandrila skupaj. Ko sem
se odločil, da bom ostal v Chi-
cagu, sem hotel pristopiti k
društvu in Aleš me je pred-
lagal pri Franciscu Ferreru 131
SNPJ. To društvo je tedaj imelo
posebna pravila, ki so bila
striktno protikotoliška. O mo-
jem sprejemu so glasovali tajno.
Eden je glasoval proti. Pozneje
je moral povedati, kdor je bil
proti. Bil ni nihče drugi kot
Ivan Molek. Glasoval je proti
radi tega, ker me ni poznal in
ne vedel, da sem imel več sit-
nosti radi vere z duhovniki kot
on. O tej zadevi ga nisem ni-
koli opomnil, naj pa sedaj čita,
da se bo spomnil, da ni tedaj
maral za svojega društvenega
brata!

Tiste čase so se vršili sloven-
ski pikniki v parku Riverside.
Tudi socialisti so imeli piknik
in udeležili so se ga naši veliki
možje in, tako smo se spoznali
s Kondo, Zavrtnikom, Kržetom,
Verderbarjem, Molkom, Petri-
čem, Savsom in drugimi. Na
kongresu Jugoslovanske socia-
listične zveze sem videl celo na-
šega Naceta Zlembergerja. Kon-
gres se je vršil v Narodni dvor-
nani na Center ave. in 18. cesti.

Tukaj sem vam navedel naše
delavne socialiste, pozabil pa
sem povedati, da so bili poleg
teh tudi narodni rojaki, ki smo
jih nazivali "kundeti." Ti so pri-
hajali iz drugačnih hlevov kot
zgornji. Po večini so bili Ljub-
ljancje. Ko je prišel v salun,
so ti najprvo pogledali roko.
Ako je bila žuljava in se je po-
znalo, da delaš, so se ti posme-
hovali z besedami: "Ja, ti pa
delaš!"

Naj se povrnem k Molku. On
ni bil samo urednik Prosvete,
temveč poprej tudi Glas Svobode
in Proletarca. Spisal je
mnogo člankov in povesti za
Družinski koledar, Majski glas
in knjige, ki jih je izdala Pro-
svetna matica. Baval se je tudi
z igrami in poezijo. Nekoč sem
slišal, da še vedno hrani prvo
številko Calumetskega glasnika,
ki jo je on uredil. Njegov te-
dani jezik in slovnič in sedaj
je kot noč in dan. Pravijo, da
se je tako sam izrazil. Učenje
je bilo njegovo veselje in poglo-
bil se je v svoje delo z vso vne-
mo. To vedo njegovi prijatelji
in nasprotniki.

Frank Barbič.

RAZNOTEROSTI

West Allis, Wis.—Vreme ima-
mo prav slabo. Kar smo pose-
jali v mesecu marcu, ni poglano
iz zemlje do maja meseca, zato
smo zopet sejali, toda tudi v dru-
gič še ni prišlo iz zemlje, čerav-
no imamo že junij. V marcu je
bilo zelo gorko, je pa sedaj toli-
ko bolj mrzlo. Vse kaže, da bo
letošnja letina pozna, ali pa je
sploh ne bo.

Dobro je, da je Nemec pora-
žen, vendar pa bo še veliko žr-
tev preden bodo zavezniki spravi-
li Japonca na kolena. Nekatere
družine so izgubile že več kot
enega člana. Ko človek sliši o
teh groznih stvareh, ga pretrese
mrz in žalost. Posebno trpe v
teh časih matere, ki imajo svoje
ljube sinove na frontah in se ne
in dan tresejo, da se jim ne bi
kaj hudega zgodilo.

Tudi jaz imam sina Louisa, ki
je bil na South Po 18 mesecev.
Bil je na dopustu do 25. maja,
čež dva meseca pa bo šel zopet
na fronto proti Japoncem.

Dne 8. junija je preteklo deset
let, odkar nas je zapustil oče in
moj Louis Susterich. Ohranimo
ga v blagem spominu.

Mary Susterich-Zagar.

Alli ste naročili na dnevnik
"Prosveto"? Podprite svoj list!

Razvaline porušenega Berlina. Ta slika je bila sneta po zavzetju mesta po rdeči armadi.

Slovenski vodniki in preroki

Dr. Ivan Lah
(Nadaljevanje)

Fran Levstik (1831-1887)

Dve leti je ostal pri Pacetovih, a ker se je rodina preselila v Ljubljano, je ostal Levstik brez službe in se je vrnil zopet domov. Domacija je bila že leta 1855 prodana, zato se je naselil pri sosedu Miji, kjer je v leseni lopi ob črnem kruhu in domači hrani pisal študiral. Tu je doživljal svoje znamenite "Napake slovenskega pisarja", v katerih je prerešetal jezik naših tedanjih pisateljev in pokazal, kako slabo pišejo, ker ne poznajo dobro narodnega jezika in ker se boje vsake besede. Istočasno sta izšla dva druga važna njegova spisa: "Potovanje od Litije do Čateža" in "Martin Krpan"—s čimer je Levstik položil temelj našemu novemu slovnstvu.

V "Potovanju" je opozoril mlade pisatelje, koliko zanimivih stvari za povesti se nahaja med narodom, in z "Martinom Krpanom" je podal vzor, kako je treba pisati povest v pravem narodnem jeziku. Vsi ti spisi pa niso prinesli Levstiku ne službe ne kruha, temveč težko borbo s tistimi, ki so mislili, da se pri-
rediti. Levstik se je dobro za-
vedal svojega poklica in je krep-
ko odgovarjal na ugovore svojih
nasprotnikov. Začela se je naj-
težja leta njegovega življenja.

Odsel je k pesniku Vilharju na Kalc kot domači učitelj, od tam pa leta 1861 v Trst kot tajnik k "Slovenski čitalnici". V Trstu je našel nekaj dobrih prijateljev, med njimi pesnika Cegnarja, marljivo in dobroga prevajalca iz tujih literatur. Tržaški ro-
doljubi so nameravali izdajati slovenski list, ki bi mu bil Lev-
stikov urednik. Levstik se je pri-
pravil resno na to važno delo, študiral Miklošičeva dela in ho-
tel spopolniti slovenski pismeni-
jezik na podlagi staroslovenšči-
ne. Kot urednik lista bi bil imel
veliko razširjati svoje nazore v
javnosti. Doga pa ni prišlo, ker ni bilo za list potrebnih sre-
dstev in Levstik se je razočaral
v Ljubljano, kjer je postal
urednik Vilharjevega lista "Na-
prej", ki je začel izhajati leta
1863.

"Naprej" je bil naš prvi poli-
tični list in Levstik je tako krep-
ko napadal vladno in se boril za
slovenske pravice, da je bil list
ustavljen, Vilhar obsojen v za-
por in Levstik zopet brez kruha.
Tega leta so ustanovili "Sloven-
sko Matico" v Ljubljani in Lev-
stik je postal njen tajnik. Ker
"Matica" ni hotela tajnika
plačevati, je Levstik tajništvo
odložil in dobil službo pri odbo-
ru za izdajo slovensko-nemške-
ga slovarja. Gradivo, nabrano
iz slovar v prejšnjih časih, je že
dolgo čakalo na svojega mojstra.
Levstik se je lotil urejanja z
svojo temeljitostjo. Toda ne-
katerim se je zdelo njegovo delo
prepocasnno in preobširno, dru-
gi pa predragi in Levstik je bil
leta 1868 zopet brez službe.

V našem političnem življenju
se vršili v tem času pomemb-
ni dogodki. Avstrija je bila le-
ta 1866 na severu in jugu prema-
nana. Zatirani narodi so obno-
vili zahteve leta 1848. Dosegli
jih samo Madžari. Nastal je
dualizem. Od male slovenske
zemlje so pri delitvah odrezali
delce in ogrske Slovence. Mla-
dina, ki že dolgo ni bila zado-
voljna z onemoglo politiko prva-
nov, je obsodila poslance, ki so
glasovali za vladno. Zbirala se je
skupina, ki je sklicala prvi
narodni kongres in na njem po-
kazal resnični program naše bodo-
čnosti. Za list "Slovenski jug",
ki ga nameravali izdajati naši
rodoljubi, je Levstik že leta 1867
napisal program, ki se glasi:

"Brez velike politične modro-
sti je razumeti, kolika in kako-
va nevarnost grozi slovenskemu
narodu v zadnjih časih, v kate-
rih se Evropi pripravljajo i po-
sebej velike, na široko sega-
joče dogodke.
Slovenska zemlja tako leži, da
je zanjo bore uže od nekdaj, i
to se posebno v zadnjem času,
kjer se razvijajo Slovani, starodavni
naselenci, žele samo ohraniti, kar
je njihovo uže tisočletja; a vla-
da, se le v teh dnevih s tujo
močjo združena država bi ra-
da na slovenskih tleh postavila
trajne svoje narodnosti, i napo-
stavlja iz ozirov najnevarnejše i
grozeče germanstvo, ki
je postavilo za nalogo, nem-
sko-avstrijske pokrajine—kakor
daj menujejo te dežele—na ve-
le politično pripeti k velikej

Nemčiji, katera skozi vse sloven-
ske zemlje adrijskemu morju
hrepni podati svojo mogočno
roko.

To od vnanje strani grozi nam
Slovencem in nekolično z nami
vred vsem avstrijskim Slova-
nom.

Če se ozremo v domačo drža-
vo, tudi tukaj nahajamo enake
—morda še hujše nevarnosti.
Kaj je v teh okolišnih početi
nam Slovencom? Slovenci smo
se zadnja leta z velikim kora-
kom pomeknili med narode, ka-
teri imajo narodno vest; vendar
je vse to še premalo i torej nam
je tudi premala 'politika narod-
nosti', katera se je zadnji čas
razglašala za slovensko politiko,
kaj v očepljenosti je naš pol-
drugi milijon prešibko število,
da bi odbijalo protivne napade i
ker nimamo svoje zgodovine, to-
rej tudi nimamo niti zgodovins-
kih pravic, na katere se v tem
boju naslanjajo Čehi.

Posebno je zavreči tisto, še le
v teh dnevih za načelo povzdig-
nemo pogubno omahovanje, ka-
tero nima nobene trdnješe na-
mere, ampak boječe lovi samo
to, kar se v tem hipcu zdi naj-
koristnejše; popustiti nam je tu-
di vsako nemoško politiko, kate-
ra veruje zasebnim sladkim besed-
am, obetajočim drobtinico sa-
mouprave za odobravanje naredb
in načel sovražnih vsemu slovan-
stvu, ker obojno to početje utege-
ne nas počasi tja pripelja, kjer
naši vnuki več ne bi govorili ve-
ličastne slovenske besede.

Samo en pot je, po katerem
utegnemo ubežati temu zlu, sa-
mo en trden jez, kateri nas utege-
ne ubraniti. Taj je najdemo na
avstrijskem jugu, v politični so-
lidarnosti z junaškimi brati, ka-
teri so iste matere, istega jezika
z nami, i kateri našo bratovsko
roko veselijo poprimajo, nam i se-
bi v podporo. Da rečeno zvezo
osnujemo in utrdimo, pa da za-
tarem vsako misel, katera na
to namerja, da bi sami iz sebe
mogli kdaj kaj biti—to naj bo-
de naša prva skrb; za to se nam
je truditi se vsemi duševnimi,
se vsem pogumom, kateri se ne
ustraši največje žrtve; kajti na-
rod, kateri ne more pokazati no-
benega heroičnega čina, tudi ni
vreden, da bi ostal med narodi.
Namera 'Slovenskega juga' bo
torej delati in truditi se, dokler
ne bude živa resnica iz te misli,
o kateri so uže davno prepevali
slovenski pesniki, s katero se
navdušuje naša mladina, katero
na tihem goje v narodnih srcih
izobraženi možaki i katere so se
živo poprijeli tudi naš bratje
Hrvatje, kar nam pričajo ob vsa-
ki priliki.

'Slovenski jug' torej prvi ne
izgovarja te misli, ali prvi jo
razglašala za geslo političnega
časnika ...

Gotovo je, da tudi mi zahte-
vamo politično svobodo, za kate-
ro se potezajo vsi avstrijski na-
rodi skupaj. To je 'Slovenskega
juga' politični program."

"To je bil Levstikov politični
program, kakor se je v njem iz-
kristaliziral iz jasnega pogleda
v naš narodni položaj.

"Ta program," piše dr. Ivan
Prijatelj, ki ga je priobčil na
velikonoč leta 1918, "je poslal Lev-
stik dne 13. decembra leta 1867
štajerskim rodoljubom v Mari-
bor. Izšel ni nikoli v javnosti,
a nosila ga je v bolj ali manj
jasnih obrisih v svojih dušah vsa
slovenska inteligenca zadnjih
petdesetih let in ravnali so se po
njem vsi uredniki 'Sloven-
skega naroda'. Na pamet bi mo-
ral znati to globoko zamišljeno
listino vsak zaveden Slovenec."

"Slovenski jug" ni izšel, pač
je začel dne 2. aprila leta 1868
v Mariboru izhajati "Slovenski
Narod", katerega urednik Anton
Tomšič je bil zvest Levstikov
učenec. Levstik sam je v list
marljivo dopisoval. Nastala je
doba taborov, kjer je slovenski
narod prvič na velikih ljudskih
zborovanjih izjavljal enotno vo-
jo v obrambi svoje zemlje in
narodnega jezika.
Levstik, dasi sam brez kruha,
je s svojo bojovito levjo naturo

v tem boju krepko sodeloval, saj
je bil program taborov njegov
program. Bil je v teh letih taj-
nik v sokolskem in dramatičnem
društvu ter vodil politični in li-
terarni boj proti prvokom in
"Novičarjem".

V najtežjem času, ko ni bilo
zanj kruha v domovini, ga je
povabil leta 1870 Stritar na Du-
naj, da bi urejal "Zvon"; Levstik
pa je ustanovil satiričen list "Pa-
vliha", da bi v njem šibal napake
slabih politikov. Radi ostre kri-
tike je list propadel in leta 1872
je Levstik dobil končno mirno
službo skriptorja v ljubljanski
licejski knjižnici, kjer je nade-
ljal svoje delo kot kritik in
jezikoslovec.

Tako se iz Levstika, Prešerno-
vega učenca in pesnika, razvije
kritik, kulturni delavec in poli-
tični bojevnik. Njegova pot sko-
zi življenje je trda, toda ravna
in samozavestna. Na njej mu
sledi mladina, ki je poklicana, da
izvrši njegov program.

Opravičene so besede, vklesane
v spomeniku, ki mu ga je že
leta 1889 postavil slovenski na-
rod v Velikih Laščah:

Iz malega zaklada ti v narodi
sezdal si postopje veličanstvo,
ti luči si rodilji in svobodi,
jeziku ti ime si dal slovensko.

In na drugi strani spomenika
čitamo:

Francija in težave v Siriji

Napisal H. Seligmann

Težave, katere ima Francija v Siriji, so del zapletenega položaja, katerega je povzročila francoska kolonialna politika v različnih deželah. Malo je bilo govora o tem, toda dejstvo je, da je bilo tudi v nekaterih drugih deželah nekaj nemirov, v katerih so fran-
coske čete streljale na domačine—posebno je treba tu omeniti
severno Afriko. Začetkom maja
je bilo v Alžiriji par nemirov, ki
so bili zunanji znaki resnega po-
ločaja v Franciji sami in njenih
kolonijah, ki postavlja nekaj ja-
ko resnih problemov mednarod-
nega značaja.

V vsem tem je videti po mne-
nju nekaterih dobro poučenih
opazovalcev v Washingtonu, da
se je Francija oklenila agresiv-
ne nacionalistične politike. To
stremljenje je izraz samoljubja
porazenega naroda, ki hoče za
vsako ceno pridobiti nazaj svo-
jo slavo in spoštovanje in nano-
vo uveljaviti svoje ideje velike-
ga kolonialnega carstva.

Eden teh opazovalcev, katere-
ga ne smem imenovati, se je iz-
razil kot sledi: "Francija je na-
letela sedaj s svojo nacionali-
stično politiko na resne težave—
ako ne bo prenehala, bo imela
še mnogo hujše probleme na ro-
kah. Stvar je namreč ta, da
Francija danes ni dovolj mogoč-
na, da bi mogla obveljati, ako bi
se primerilo, da pride do preiz-
kušnje."

Francoski krogi v Washing-
tonu poudarjajo, da je eksplo-
zivni položaj v levantinskih de-
želah nastal pred vsem radi de-
lovanja britskih agentov. Fran-
cozi trde, da so angleški agenti
krivi, da se je pojavilo med
Arabi sovraštvo do francoskih
okupacijskih čet.

Francoski se torej zagovarjajo,
da se nahajajo njihove čete v
teh spopadih v glavnem v de-
fenzivi ter le branijo svoje po-
zicije. Toda v Washingtonu je
vprašanje, ki se postavlja v zve-
zi s temi težavami v levantin-
skih deželah, pred vsem to, ali je
de Gaulleova politika zadostno
spretna in prožna, da utegne po-
vesti Francijo skozi njene sedaj-
nje težave in krize.

Tu naglašajo pred vsem, da je
de Gaulle napačno presodil pod-
poro, katero je upal dobiti od
sovjetske Rusije. Toda tudi v
notranjosti stoji de Gaulle v
rezim pred velikimi težavami. Si-
lovita je kritika proti de Gaulleu
radi tega, ker ni nastopil proti
francoskim članom nemškega si-
stema kartelov. Kot primer na-
vajajo, da francoska vlada še do
danes ni nastopila proti organi-
zaciji nemškega kemičnega kar-
tela IG Farbenindustrie in fran-
coske tvrdke Kuhlman, katere
akcije so večji del—najmanj 51
odstotkov—v nemških rokah. In-
teresi nemške in francoske ke-
mične industrije so postali tako
prepleteni leta 1940, da so Nem-
ci prevzeli večino delnic franco-
skih tvrdk in odstopili Franco-
zom nekaj delnic nemškega kon-
cerna. Zadeva je prišla pred
francosko poslansko zbornico,
kjer je bilo odkrito postavljeno
vprašanje, zakaj francoska vla-
da ni prevzela podružnice IG
Farbenindustrie v Parizu. To in
druga slična vprašanja so našla

Kako se služi domovini sveti
sijajen zgled si ti Slovenecem bil.

Velika zasluga Levstikova je,
da je z bistrim očesom pregledal
naš kulturni in narodni položaj
in z jasno mislijo našel pot, ki
jo je hodil odločno kljub vsem
oviram in težavam. Namesto
ilirskega, jezikovno mešanega
jugoslovanstva je poudarjal poli-
tično jugoslovanstvo, ki je re-
ševalo slovenstvo kot zapadno
narodno mejo in vodilo do nar-
avne združitve, ki jo je priprav-
ljal njegov čas.

Svojo slovensko vero je izpo-
vedal v sonetu "Crnogorcem", ki
se nam zdi kakor vklesan z moj-
strsko besedo v spomenik njego-
ve dobe.

Vam Crnogorci, krepka moč je dana,
vi ste ko sredi morja trda skala,
v železni jarem udov ni ukovala
vam roka kletega mohamedana.

Poljaki viteški so razkropljeni,
zlomila čelki meč je gora bela,
ni Srbija še smrti se otela.

Junaška kri, ki je nekdanj Slovana
za slavo in svobodo v boje gnala,
le vam in Rusom v šilah je ostala,
zato vam tuja sila je neznana.

Iz vas káli požene zarod nov
mladika ste, iz katere porojeni
cveti nam bodo južni spet rodovi.

(Se nadaljuje)

Prilagodevanje sožitju v skupnem svetu

Sledeči članek je zadnji v seriji člankov izpod peresa odlične antropologije, dr. Margarete Mead, pomožne kuratorice antropologije v Ameriškem muzeju prirodne zgodovine. Avtorica je v teh člankih podala razpravo o plemenskih in narodnostnih problemih ter o novih smotrih in načinu življenja v modernem svetu, ki se bo moral prilagoditi skupnemu sožitju v svrhu miru. Kdor želi staviti avtorici kako vprašanje z ozirom na podane članke ozir. razprave, naj se obrne na naslov: Common Council for American Unity, 222 Fourth Ave., New York 3, N. Y.

Izbira pred nami . . .

Piše dr. Margareta Mead

Ljudje vsepovsod po svetu si žele, da bi bil vzpostavljen na svetu mir in blagostanje in bi mogla vsa ljudstva živeti mirno v svetu, v katerem se ne bi več ponavljale strahotne vojne. Udeleženci takih želja pa je nekaj, ki ni zavirajo zgolj od mednarodnih konferenc, ali od preprečenja spopadov med narodi na pozornicah, ki so največje daleč od nas vsaj navidezno—torej od dogodkov, ki nam dajejo občute brezmoč-
nosti, češ, saj ne moremo nič
pomagati, nič storiti . . . Toda,
če hočemo, da bomo kdaj zares
imeli en sam skupen svet, tedaj
je dolžnost slednjega izmed nas,
da stori nekaj za doseg in zgra-
ditev takega skupnega sveta.
Svoj delež moremo doprinesiti v
šolah, cerkvah, v sinagogah, v
tovarnah, prodajalnah in drugih
javnih prostorih ter na naših u-
licah, kjer se dnevno srečujemo
z ljudmi drugih narodnosti in
skupin.

Ljudje različnih plemenskih
in narodnostnih izvorov se mo-
rajo prilagoditi sodelovanju v
tisočeri krajih poleg San Fran-
cisca in Bretton Woodsa. Imamo
številne majhne "incidente" v
drogerijah na glavnih ulicah,
kot tudi na javnih trgih spornih
mest, s katerimi se moramo u-
kvarjati in jih izravnati. Na vi-
dez morda izgleda, kakor da je
velika razlika med sočlovekom,
kateremu se vrže v obraz ža-
ljivko predsodkov in kakem majh-
nem kansaškem ali pennsylvan-
skem kraju, ter med ljudmi ka-
ke sosodne dežele, katero morda
žali naše stališče v rasnem
ali verskem pogledu diskrimina-
cije.

Toda "Politika dobrega sosed-
stva," ki doma trpi neustojnost
proti črnem, ter dovoljuje raz-
obešanje restavracijskih napi-
sov, ki pravijo: "Mehikanci ne-
zaželjeni"—s čemer se vodi dis-
kriminacija proti dvema od treh
glavnih rodov, ki tvorijo ponos-
no tradicijo latinskih Amerik—
no, taka politika temelji na ne-
stalnih peščenih tleh. Poraz
Hitlerja in kar je predstavljal,
bo popolnoma brezpomemben
tako dolgo kakor dolgo bodo
usta Amerikanov nepremišljeno
in neodgovorno ponavljala to,
kar so zanja zapisali Hitler in
njegovi agenti, ki so širili sovra-
štvo proti židom in drugim
nemimskim ljudstvom.

V našem času smo prišli do
one točke v zgodovini, ko bomo
primorani, da si izberemo pot
naprej ali pa bomo padli nazaj.
Navaden zemljan lahko zagreši
velike krivice v čisto dobri veri,
da dela prav, ako nič ne po-
kaže s prstom na te krivice.
Mnogi izmed onih velikih mož,
ki so sestavili našo ustavo in
vpisali vanjo odločne razloge za
človeško enakopravnost, so z
mirno vestjo odobrili volilni da-
vek, ki je bil predpogoj glosa-
vanja pri volitvah, niti jim ni
prišlo na misel, da bi odpravili
sužnost, kakor tudi niso niti mi-
slili na to, da bi bilo sploh mo-
goče, da bi postal predsednik

LISTNICA UREDNIŠTVA

Waukegan, Ill., J. K.: Zadev-
no pismo je bilo že vrnjeno.

Skupina ameriških vojakov na Okinawi gre na fronto. Na tleh ubiti vojak je Japonec, ki jih je hotel zaustaviti.

staviti na stališče, da bomo pod-
prli vsa prizadevanja, da nudi-
mo slednjemu moškemu, slednji
ženski in slednjemu otroku v
naši deželi priliko biti polno-
praven človek, polnopraven dr-
žavljan Amerike, polnopraven
sodelazec v gradnji enega
sveta, skupnega sveta.

Naša aktivnost v tem pogledu
more zajemati vse sloje, potom
klubov, šol, tovarn itd. To po-
meni tudi, da moramo podpirati
sprejetje zakonov kot je Fair
Employment Practice Commit-
tee ter postaviti, ki določajo ka-
zen za raznašanje in podtikanje
pod vrata raznih podlo spisanih
letakov, ki podžigajo mrznjo.
Pomeni obenem, da je treba po-
skrbeti, da se pregleda poslov-
ne klubov, diskriminacijske
pogodbe in lastninske listine
zemljišč, dalje poslovne delav-
skih unij in sploh vseh takih
uradnih in aličnih zadev, ki se
ticejo našega vsakdanjega živ-
ljenja v okrajih, kjer živimo in
kjer nam je mogoče sproti za-
tirati razbohotenje mrznje, pre-
sodkov in diskriminacije proti
gotovim skupinam ali posamez-
nikom, pripadajočim k gotovim
skupinam.

Če tako z budnim očesom pa-
zimo na potek življenja v našem
najbližjem javnem okolju, tedaj
se lahko zavedamo, da sodelu-
je mo aktivno pri vsaki važni
svetovni konferenci, ki se mor-
da vrši pol sveta stran od nas.
Zgodovina, ki je privedla na ta
kontinent ljudi iz vseh krajev
sveta, da so tu zgradili nov svet,
nam je dala priliko naše izbire.
Ne moremo se ji izogniti. Ako
ne bomo ali naprej v smer skup-
nega sveta, bomo neizogibno
spet kmalu stali nasproti nove-
mu barbarizmu in grozotam tre-
tje vojne—tretje svetovne vojne.
—FLIS.

Domača fronta

Office of War Information
Washington, D. C.

PET ZAHTEV STRICA SAMA

Washington.—Vlada mora pro-
stisti svoje državljane ta teden
naslednje: Prijavite svojega psa
za službo s četami na Tihem o-
ceanu. Armada potrebuje takoj
500 velikih psov in nadaljnjih
1.600 do avgusta. Obrnite se na
naslov: Quartermaster General,
Washington, D. C.

Napravite si načrt za vkuha-
vanje zgodnje zelenjave in sad-
ja. Visoko število modrih od-
merkov vam pove, kako velike
važnosti bo vkuhana zelenjava
in sadje prihodno zimo.

Ako si niste na jasnem glede
svojih pravic in dolžnosti kot
hišni gospodar ali najemnik,
povprašajte v svojem domačem
uradu OPA. V okrajih, v kate-
rih so najemnine nadzorovane,
morajo biti vse najemnine jav-
ljene. Izgoni pa so zakonsko o-
mejeni.

Ostanite na delu, ki je važno
za vojni napor, na primer v svin-
čenih rudnikih, ako ste odpuše-
ni iz drugega za vojno važnega
dela. Pomanjkanje svinca u-
tegne preprečiti izdelovanje voj-
ne materiala, ki je važen za
vojno proti Japonski.

Zamašite dobro vse luknje v
svojem stanovanju, da bo hlad-
no poleti a pozimi, da vas bo
manj tlačil mraz. Goriva bo
primanjkovalo tudi prihodjo zi-
mo.

PREPOVED KONVENCIJ

Washington.—War Committee
on Conventions je naznanil, da
se cenil na najmanj 52.000.000
milij prevoza, ki je bil prihranjen
v teku treh mesecev radi prepo-
vede konvencij. V februarju,
marchu in aprilu je prejel komi-
tej 1.088 prošelj za konvencije
in shode. Od tega števila jih
je bilo odobrenih 69, 684 prepo-
vedanih, a 335 je bilo slučajev,
ki so bili izven delokroga tega
komiteja.

AGITIRAJTE ZA PROSVETO!

IZ MODERNEGA SVETA

Spisal F. S. FINŽGAR

(Nadaljevanje)

Prav v tem trenutku je stopila kontrolorka k oknu in sporočila to nadzorniku. Seme se je hitro dvignil. Vzkipek mu je žolč. Ta zdravnik, to je zanj pravi demon. Povsod se mu nastavlja pred noge. Tako blaženi trenutki, tako silno dolgo pričakovana ura, da bi razodel čustva, ki ga palijo noč in dan, oboževani gospe—in sedaj je vse razdrto, vse uničeno. Šel je hitro k oknu in prodirajoče pogledal Luci, ki je imela nekoliko ozlovoljeno lice. Semenu je šinila skozi glavo takoj strašna misel: Luci je Almi nevoščljiva! Luci je ljubosumna!

Vse to mu je sugerirala razpaljena domišljija. Zobe je stisnil, da je skoro zaškripalo. "Kak škandal, škandal! Dan na dan novi škandal! Tako nedolžno dete, Almo, hčerko svojega šefa—lopov—lopov je, direktorju povem, da ga zapodi iz hiše.—Tja grem, primem ga za vrat in vržem iz hiše—lopov, propalica!" "Ne bodite besni! Kaj vas briga? Ne obsojate tako naglo!"

"Nič ne obsojam, vem, vse vem! Ta človek je sin samega satana! Škandal! Pošteni gospodini sneda ugled."

"Naša Franci in Gerti sta pri zdravnikovi kuharici, ki se tako rada igra z njima. Torej čemu norite?—Sicer, kaj pa to, ko ste vi pri meni?"

Kontrolorka je stopila korak nazaj, črne oči so kakor dva trna pičile Semenu v obraz in so odločno vprašale: "Kaj sodiš tudi mene tako?"

Seme je bil pobit, kakor bi pljusnila voda na njegovo glavo. Hotel je nekaj odgovoriti—pa ni mogel. Skoro pokajoče je vzdihnil vnoči: "Ah, Luci!"

Kontrolorka mu je obrnila hrbet. Prepričana je bila, da je dosti močna; kljub temu ji je bila naenkrat samota ob tem človeku polna strahov, vsa živa vojske, v kateri je ona v srcu vztrepetala in drhtela.

Nadzornik je hodil po sobi in govorec kakor sam s seboj opravičeval svoj izbruh ter skušal dokazati, da je govoril prav in da je njegova dolžnost, da se odstrani čimprej zdravnik iz tovarne.

Alma se je medtem že vrnila s knjigo. Zdravnik je v sobi zapazil, da je omara, kjer je imel orodja, zdravila in strupe, odprta, zato gre v kuhinjo vprašat, kdo je bil pri omari.

Ko je vstopil, sta se nanj plašno ozirala Franci in Gerti ter se umaknili s slabostjo v kuharico sobo.

"Kdo je bil pri omari?"

"Prosim lepo, gospod, ti otroci so stikali po njej. Pa sem rekla, da se ne smejo ničesar dotakniti. Toda ne ubogajo! Poredna sta, zelo poredna!"

Zdravnik je stopil za njima v sobico. Skričala sta se za omaro. Dr. Sluga dvigne prst in resno povabi: "Pojdita z menoj, da vama nekaj povem!"

Gerti zatise ušesa in reče: "Nočem, nočem ališati!" Franci glasno zajoka; oba zbežita iz sobe mimo zdravnika. Zajokala je potem še Gerti in hitre v krič stala planila v sobo h kontrolorki.

"Mama, mama, zdravnik nas je hotel—"Več nista mogla povedati. Oba sta se tiščala mame in glasno jokala.

Zmaganost je stopil Seme pred kontrolorko:

"Milostna! Kaj sem rekel? Lopov je in kmet je! Pregnala sta otroka njegov plen, zato divja! Proč z njim! Odtod mora!"

"Maledetto!" je siknila kontrolorka in vedla otroka v njuno sobo ter jima dala bonbonov. Ogorčena se je vrnila.

"Da se drzne pretiti mojim otrokom! Barbar! No, ko se vrne kontrolor, povem mu odločno, da je bila ta predrznost prvič in zadnjič."

Seme bi bil zavriskal. Kakor bi bila naenkrat vzrasla iz tal mogočna trdnjava, iz katere bo streljal na zdravnika, tako se mu je zdel ta slučaj.

"Milostna!"

Stopil je pred Luci in dvignil prste kakor za prisego. Glas se mu je tresel.

"Milostna, kakor prisega vojak na zastavo, prisegam tu, da ne neham prej, preden ne bo pometena hiša od te smeti. Osvetim se. Toda ne zaradi sebe, ampak"—slovke so mu zastajale v grlu—"ampak zaradi tiste, katero obožujem, kateri sem suženj, hlapec, pred katero poklekam v sanjah—kateri poljubljam stopinje, za katero se dam sesekati s tisoč sabljami—"

Kontrolorka je gledala drhteča v njegovo kipec lice, v katerem se je tresel sleherni živec. Zaželela je osvete, zasovražila je zdravnika s sovraštvom užaljene matere. Dvignila se je v boj zoper tega človeka, ki je tako kruto ranil najobčutljivejšo stran materinega srca. Dvignila se je v boj—pa omahovala in se kakor v omotici opotekla.

Seme je razprostrl roke—Luci je začutila njegove ustnice na svojih.

"Nikdar!" ... Zazvenelo je kakor disakord po sobi.

Sunila ga je od sebe in zbežala v spalnico. Za njo je šlo nekaj, česar ni še poznala doslej. S svilenim robcem si je otirala ustnice, ki so jo peklo. Roke so se ji tresle, kakor zločincu, ki je izvršil prvi umor. In šlo je za njo v spalnico kakor črna lisa, kot umazana senca in za seboj je puščalo sledove na tleh, na stenah, da bi moral vsak zavpiti, kdor bi vstopil: Kaj se je zgodilo, nesrečnica!

Luci se je prišla za posteljo. Nad njo je visel spomin rajne matere—čudodelna Madonna di Campiglio. Črne, svetle oči kontrolorke je zmrčala solzna bridkost. Po licih sta prišli dve kapljici. Stresla se je in omahnila čez končnico:

"Madonna santissima!"

XIV.

Seme je šel tisti večer v mesto in od veselja pil kot hajduk. Proti polnoči se je vračal domov. Žvižgal je in hodil poskakovaje. Včasih se mu je korak zapletel.

Ko je dospel do tovarne, je naenkrat obstal, kakor bi se česa domislil. Zavil je na desno ter šel po cesti pod kontrolorjevo stanovanje. Iz spalnice je gledala skozi temne zavese medla zelena luč. Seme se je naslonil ob platano, ki je rasla ob poti, in strmel v zeleno svetlobo prvega nadstropja. Roko je včasih iztegnil, kakor bi hotel doseči gardine in jih razgrniti na dvoje. Sunkoma so prihajali iz njegovih prsi vzdih: "Luci! Luci! Luci!"

Za nekaj časa je obmolnil, glava se mu je sklonila na prsi. Pogledal se je v omamne misli. Slišal je šumenje vroče krvi po žilah in senceh, kakor šum potoka za njegovim hrbtom.

"Prosim, gospod nadzornik, ne zamerite! Prehladili bi se —"

"Kaj? kaj?"

Seme je jezno skoro zakričal, odstopil od drevesa in se postavil tesno pred Klešmana, ki se mu je globoko klanjal.

"Kaj tebi mar? Čemu lažiš za menoj? He?" (Dalje prihodnjik.)

SALOMINA SENCA

Tone Čufar

Rajko ni ostal večno za zidovjem. Grbe mu ni težilo nič hudega, zato so se ga sodniki kmalu naveličali in mu odprli vrata na sonce.

Pri najinem prvem srečanju nisva prav nič govorila o Veri. Sam je ni omenjal, jaz pa nisem namenoma drezal vanj, ker še vse polno drugih reči ni prišlo na dan. Kakor pravi pregovor. Tako je prišla na dan zdaj tudi ta slika, ki kaže, s kakim veseljem je neki francoski parizian dal bro nekemu Hitlerjevemu soldatu en dan pred padcem Pariza. Slika ni bila prej objavljena iz "strastnih" razlogov—da se protektirajo prizadevi pred nacističnim mačevanjem.

na vrsto. Veselil sem se njega samega. Dobro voljo je stresal kakor iz rokava, kar je očitovalo njegovo duševno zdravje. Bil je ves drug kakor tedaj, ko se je ogreval za Janeza Krstnika, da si navdušenje za pogumne in značajne ljudi, za velike ideje in pomembna dejanja, ni pri njem prav nič pleglo. Sprememba je bila v tem, ker ni imel notranje potrebe, da se razveda s Salomo.

"Vera mi je bila velika muka," je pred dnevi tolmučil svoja razpoloženja, ko sva našla časa tudi za pomenek o črnolasi dami. "Kakor že veš, mi je bilo sprva zelo všeč, da sem jo spoznal. Pokazala je dovolj simpatičnih lastnosti, a kaj pomaga, ko ji pa ne da žilica miru, da ne more strpeti brez cirkusov. Seveda ne tistih običajnih, razgrajaskih, ampak takih, ki jemljejo človeku ravnotežje. Na primer spor brez povoda, molk brez vzroka, zdaj to, čez pol ure nekaj povsem drugega. Danes si ji sonce, jutri hudič. Vrag vedi, zakaj?"

"Ali ne zavoljo razkrojenih živcev?" sem ugibal. "Sam si pravil."

"Najbrže! Seveda! Živci, poseben temperament, kapricioznost, tisoč reči! Vsi imamo slabe butice, nekateri pa sploh ničesar ne preneso, a izzevoje vse

RAN HIM OUT, NOW MEET HIM HERE

PART OF A SHIPLOAD enroute when Germany quit, these Nazi prisoners-of-war in a New York landing pen find themselves giving out answers to Pfc. Herbert Salomon, former refugee from Berlin, now a Yank interpreter busy on his job as one of their conquerors.

mogoče. Vera je že med temi. Čestokrat je z njo tako narobe, da se nujno mučijo tudi drugi. Prav za prav je to njen poseben užitek. Dokler sem zares računaval z njenim prijateljstvom, se mi je zdelo, da živim v kraju, kjer je vsako uro lahko potres. Nobene gotovosti, večna bojazen pred presenečaji in razoročalnji. Da, tudi presenečen sem se bal, ker so bila malokdaj vesela. To muči, ubija. Nekaj časa človek vleče vso to morijo, potem se je otrese ali pa obupa. Nič drugega ne preostane. Za obup misem razpoložen. Že vse težje reči so drvele čezme, a me niso zdrobile. Pri Veri pa ne veš, s kom imaš opravka. Ali z razočaranko, ki bi ji moral dati vso pomoč; ali s koketo, ki ji služiš samo za poigravanje; ali pa z bolnico, ki spada prav za prav v sanatorij. Zaigrala mi je neštete vloge, vedno je imela drug obraz, tako da sem se težko spoznal. Enkrat sem ji bil knez, drugič samo postrežek ali še manj. Za bednega klovna nimam hrbtenice. Potrpih marsikaj, ko je dovolj, pa naredim križ.

"Samo, da se glava še vedno drži vratu," sem ga podražil. "Zakaj?"

"Saloma jo je Janezu vzela." "Vera ni prava Saloma, vendar ji sliči v mnogočem. Nekaj sadizma je tudi v Veri. Morda celo precej. Z njo bi se pač temeljito pokopal! Saj bi dobro

shajal le tedaj, če bi bil voljan igrati navaden strelodov za njene živčne izbruhe. No, za to nisem posrečena figura. Vera ima dovolj hvaležnejših in pripravljenih kandidatov. Morda je prav zaradi njih takšna. Mene niso nikdar motili njeni znanci, takozvani oboževalci. Njo so najbrže razvadili, zato tolikšno kolebanje in vse te mačje igre."

"Nekaj časa si pa le bil strelodov," sem ga znova dregnil. "Dokler nisem spregledal. Zelo sem se navezal nanjo, saj je bila ena izmed redkih, ki me je potegnila za sabo. V nekaterih pismih ji spregovorila iz vsega srca, nesrečnica."

"Nesrečnica?" sem se začudil. "Zakaj pa?"

"V tem dekletu je vendarle nekaj, kar ne more prav na dan. Zato se narobe izživlja, v tesnih, duševnih razmerah, ob napačnih ljudeh. Doma se bolj slabo razume, zato išče razvedrila in opore drugje. Pa ne najde pravega. Potem je tu še kup čisto vsakdanjih, a važnih zadev. Služba od danes do jutri, piškava plača, kar ubija romantične in močno ekscentrične duše. Kdor ni dovolj trden, da sam ne najde prave poti, je brz iz tira. Preostanejo mu samo plesi, krokarije, dvomljivi kavalirji in večni maček. Zleisti iz tega ven je kaj težavno, pa naj pride sam Janez Krstnik, kar jaz še dolgo nisem."

Rajko se je smejal. Občutil

Bonds Aweigh—By Sparling

NOTE TO EDITORS: Here is an appropriate cartoon for your page one. It tells its own story vividly—We are hitting at the heart of Japan with the Mighty Seventh War Loan!

sem, da govori o Veri kakor o nečem davnem, povsem tujem, kar mu ne more več do živga. Prebolel jo je. Bogatejši za novo preizkušnjo, je prerojen in pomlajen gledal v svet. Ko sem ga vprašal, kako je z njo, je skomignil z rameni.

"Sodbe nerad izrekam," je dejal, "mislim pa, da ji najin razhod ni všeč. Saj se nisva niti sprla, a zgodilo se je nekaj drugega: jaz sem prišel v sebi na čisto. Na jasnem sem si, da mi je ona samo še znanca in vse ono, kar je bilo med nama, samo epizoda. Lahko bi bilo mnogo, mnogo več, recimo lepo življenjsko tovarištvo. Ker se pa ne morejo zlititi različni, tuji svetovi v enega, sva morala tudi midva vsak svojo pot. V tem je jedro: dva svetova, dva nasprotna temperamanta, značaja, večne disharmonije, muke, večne neumnosti! Bolnega razmerja mi je bilo že do zdaj čez glavo. Da, nekaj boleznega je ležalo v vsem, tega pa ne maram. Zdaj je pomlad, na svetu so tudi zdrava dekleta in življenje tirja od nas toliko stvari, da bi bil velik greh, streči muham malih Salom. Veri bi lahko ustregel kak bogat kavalir, jo razvajal in zapravljal z njo čas, moje brige so pa še zmerom potrebne za trdi kruh."

Resnično ga tišče stare težave, a vem, da se bo lažje priril skozi, odkar je v njem spet toliko splošne vedrine. Miha me zvedeti za vzrok njegove dobre

Razni mali oglasi

Hotelske služkinje in čistilke

STALNO DELO DOBRE DELOVNE OKOLIŠČINE "Full" ali "part time," kakor želite. \$92.00 na mesec. Oglasite se

EDGEWATER BEACH HOTEL v upošovalnem uradu 5357 Sheridan Road

BUS BOYS

STALNO DELO IN PRIJAZNO DELOVNO STANJE DOBRA PLAČA OGLASITE SE TAKOJ; SE DANES. Vprašajte:

Edgewater Beach Hotel EMPLOYMENT OFFICE 5357 SHERIDAN ROAD

ZAPUŠČAM MESTO; rabim dober in čist avtomobil takoj. Plačam dobro. Kličite Juniper 7810.

POZOR, DEKLETA!

Izborna povojna bodočnost Naučite se ročnega vezanja "Hand weaving" na poškodovani obleki. Dobro plačujoče delo. Stalno skozi vse leto. Dobra plača ko se učite. Lahko, svetlo delo. Prijazne okoliščine. Oglasite se

ADAMS WEAVING CO.

209 So. State Street Chicago

NAROČITE SI DNEVNIK PROSVETO

Po sklepu 12. redne konvencije se lahko naroči na list Prosveto in prišteje eden, dva, tri, štiri ali pet članov in eno družino k eni naročnini. List Prosveta stane za vsa enaka, za člano ali počtano \$6.00 za eno letno naročnino. Če pa člani še plačajo pri vpisu \$1.50 za tednik, se jim to prišteje k naročnini. Torej sedaj ni vroka reči, da je list predrag za člano SNPJ. List Prosveta je vasa lastnina in gotovo je v vsaki družini nekdo, ki bi rad čital list vsak dan. Pojasnilo: Vselej kakor hitro kateri članov preneha biti član SNPJ, ali če se preseli proč od družine in bo zahteval sam svoj list tednik, bode moral tisti član iz dotične družine, ki je tako skupno naročena na dnevnik Prosveto, za takoj naznaniti upravitelju lista, in obenem doplačati dotično vsoto listu Prosveta. Ako tega ne stori, tedaj mora upravitelje znižati datum za to vsoto naročniku.

Cena listu Prosveta je:

Za Združ. države in Kanado	Čl. \$6.00	Za Chicago in okolico	Čl. \$7.50
1 tednik in	4.00	1 tednik in	6.00
2 tednika in	3.00	2 tednika in	5.10
3 tednike in	2.40	3 tednike in	3.90
4 tednikov in	1.20	4 tednike in	2.70
5 tednikov in	nih	5 tednikov in	1.50
Za Evropo je		\$9.00	

Isposlajte spodnji kupon, priložite potrebno vsoto denarja ali Money Order v plam in si naročite Prosveto. List, ki je vasa lastnina.

PROSVETA, SNPJ, 2657 So. Lawndale Ave. Chicago 23, Ill.

Priloženo polijam naročnino na list Prosveto vsoto \$

1. Ime _____ Čl. druživa št. _____

Naslov _____

Ustavite tednik in ga pripilite k moji naročnini od sleditih članov moje družine:

2. _____ Čl. druživa št. _____

3. _____ Čl. druživa št. _____

4. _____ Čl. druživa št. _____

5. _____ Čl. druživa št. _____

Mesto _____ Država _____

Nov naročnik ☐ Star naročnik ☐